

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ปรากฏผลว่า อนุสัญญาสิทธิเด็ก ที่มีหลักการสำคัญว่าเด็กทุกคนเป็นผู้มีสิทธิที่จะได้รับการคำนึงถึงเป็นอันดับแรกไม่ว่าจะเห็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ตลอดจนการสาธารณสุขและอนามัย จะเห็นได้ว่ามาตราทั้ง 54 มาตรา ของอนุสัญญาเด็กฉบับนี้ได้นำหลักการสำคัญที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาสิทธิเด็กมาบัญญัติไว้ เช่น แนวคิดสิทธิที่จะได้รับการคำนึงถึงเป็นอันดับแรก รวมทั้งวิธีการทางบัญญัติที่อยู่ในมาตรา 51-54 ของอนุสัญญา อีกทั้งบทบัญญัติในมาตรา 1-40 ในอนุสัญญาฉบับนี้เป็นบทบัญญัติในด้านสารบัญญัติที่มีลักษณะละเอียดและมีความสมบูรณ์ในการคุ้มครองสิทธิเด็กในทุกกรณี รวมทั้งในยามสงครามหรือการจัดแย้งในรูปแบบต่าง ๆ

ในประเทศไทยมีกฎหมายสำหรับเด็ก (Child Laws) มาช้านานแล้ว เนื่องจากประเทศไทยได้เป็นภาคีอนุสัญญาสิทธิเด็ก ซึ่งเป็นบทบัญญัติพื้นฐานอนุสัญญาสิทธิเด็ก รวมทั้งตรากฎหมายเพื่อแก้ไขปรับปรุงการกระทำผิดของเด็ก ดังจะเห็นได้จาก พระราชบัญญัติศาลคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งได้วิวัฒนาการมาเป็นพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวในปัจจุบันโดยหลักการ กฎหมายสำหรับเด็กเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการพิทักษ์สิทธิเด็กในทางปฏิบัติ และเป็นกฎหมายสำหรับปกป้องสิทธิเด็กผู้กระทำผิดเท่านั้น แต่สำหรับกฎหมายปกป้องสิทธิเด็กกรณีอื่น ๆ ของประเทศไทยยังคงกระจกระจายไม่เป็นที่แน่ชัด และบางฉบับในบางกรณีก็เป็นกฎหมายล้าสมัย ยกตัวอย่างเช่น ประกาศคณะปฏิวัติที่ 294 ที่บัญญัติให้ลงโทษเด็กเร่ร่อนทั้งที่มีได้กระทำความผิด แต่ประการใดเป็นผลให้เด็กที่ไม่ได้ประพฤติดังนั้นเป็นผู้มีความผิดตามกฎหมายไทยเพราะบทบัญญัติของประกาศคณะปฏิวัตินี้ดังกล่าว

ดังนั้น การที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสิทธิเด็ก ด้วยการภาคยานุวัติที่เพิ่งบรรลุทุกขั้นตอนเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 เป็นโอกาสที่ดีที่ประเทศไทยจะได้ทำการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเด็กและกฎหมายสิทธิเด็กด้วยการปรับเข้าสู่กระบวนการในกฎหมายภายในตามวิธีและระบบทวินิยมที่เป็นที่ยอมรับตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ที่ประเทศไทยต้องศึกษา

ความสัมพันธ์ของอนุสัญญาสิทธิเด็กกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นก่อนที่จะมาพระราชบัญญัติรองรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสิทธิเด็กเช่นเดียวกับทุก ๆ ครั้งในประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาอื่น ดังนั้นจึงต้องใช้เวลาพอสมควรในการศึกษาและวิเคราะห์หลักกฎหมายดังกล่าวก่อนออกพระราชบัญญัติให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายนั้น สาเหตุที่รัฐบาลให้การภาคยานุวัติอนุสัญญาเพราะเห็นว่าอนุสัญญานี้สามารถทำให้ประเทศไทยสามารถกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาสิทธิเด็กที่เป็นปัญหาสังคมไทยมาช้านาน ด้วยการนำกระบวนการวิธีและบทบัญญัติที่เป็นเรื่องสิทธิเด็ก (Rights of the Child) มาประยุกต์ใช้ในประเทศ แต่เดิมนั้นการแก้ไขปัญหาสิทธิเด็กได้ใช้กฎหมายเด็ก (Child Laws) ซึ่งเป็นกระบวนการทางนิติศาสตร์มาแก้ไขปัญหาเมื่อตอนปลายเหตุเพราะกฎหมายเด็กเป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาและแพ่ง กระบวนการวิธีพิจารณาความคดีเด็กซึ่งเป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการแก้ไขเยียวยา และปรับปรุงพฤติกรรมของเด็กหลังจากมีความผิดเกิดขึ้น มิใช่การป้องกันหรือแก้ไขสาเหตุที่เป็นปัญหาสิทธิเด็กตั้งแต่เริ่มต้น แต่กฎหมายสิทธิเด็ก เป็นกระบวนการทางนิติศาสตร์ที่ผ่านการวิเคราะห์เชิงสหสาขาที่คำนึงถึงความสำคัญของชีวิตเด็กโดยให้การคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายแก่เด็กตั้งแต่การเกิด สิทธิในภาวะโภชนาการที่ดี เป็นต้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายสิทธิเด็กโดยทั่วไปตามรูปแบบของอนุสัญญานี้มีเจตนารมณ์และศักยภาพที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการคุ้มครองสิทธิเด็กในทุกวิถีทาง แต่ทั้งนี้การจะคุ้มครองสิทธิสำหรับเด็กส่วนใหญ่มักขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ว่ารัฐบาลของประเทศภาคีอนุสัญญาจะสร้างกฎหมาย สิทธิเด็กเพื่อให้การคุ้มครองแก่เด็กผู้เป็นพลเมืองในรัฐของตนภายในประเทศอย่างไร โดยคำนึงถึงความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดี สาธารณสุขของแต่ละรัฐภาคีเป็นกำหนดไว้

➔ สำหรับข้อเสนอแนะนี้ ผู้เขียนเห็นว่าประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาสิทธิเด็กมานานแล้ว จากปัญหาสิทธิเด็กที่สำคัญ ได้แก่ แรงงานเด็ก เด็กผู้ค้าประเวณี ซึ่งเป็นปัญหาระหว่างประเทศที่มีผลกระทบต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมของประเทศไทยอย่างยิ่ง จนในที่สุดปัญหาดังกล่าวกลายเป็นจุดอ่อนในการที่นา ๆ ประเทศได้มีหีบยกขึ้นมาเป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์ประเทศไทยเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเด็ก จนกลายเป็นประเด็นปัญหาทางกฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศไป นอกจากนี้ ปัญหาเด็กในชนบทที่ไม่ได้รับสิทธิในภาวะโภชนาการที่ดีอย่างเพียงพอ และการสาธารณสุขมูลฐานที่ถูกต้อง การขาดการศึกษา ก็เป็นปัญหาระดับชาติเช่นเดียวกันที่รัฐบาลควรให้ความสนใจ การที่ความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวของประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเพราะเหตุว่า แต่เดิมนั้นวิธีการแก้ไขปัญหามักเป็นการนำบทบัญญัติในกฎหมายเด็กและกฎหมายอื่นมาปรับใช้กับปัญหากฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิเด็ก เช่น การแก้ไขปัญหาค้า

ประเวณีของประเทศไทยโดยกฎหมายหลักที่นำมาบังคับก็คือ พระราชบัญญัติปรามการค้าประเวณี พระราชบัญญัติการค้าหญิงและเด็กซึ่งเป็นกฎหมายที่มีมาตรการการปรามหรือแก้ไขปัญหาของเด็กและผู้ใหญ่รวมกันไปในกฎหมายฉบับเดียวกันไม่ได้มีการแยกแยะให้เห็นเด่นชัดว่าอะไรคือกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิเด็ก ดังนั้นผู้เขียนขออนุญาตเรียนเสนอความเห็นดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1. มาตรการในการปรับปรุงแก้ไขเด็กที่กระทำผิดตามมาตรา 37 และมาตรา 40 แห่งอนุสัญญาสิทธิเด็ก มีเจตนารมณ์ที่สอดคล้องกับหลักการในพระราชบัญญัติจัดตั้ง

และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534¹ กล่าวคือ ต้องการปรับปรุงพฤติกรรมของเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด ด้วยการเยียวยาแก้ไขให้กลับตัวเป็นคนดี และเข้าสู่สังคมอย่างปกติได้ ระบบกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและโครงสร้างกฎหมาย เพื่อควบคุมและแก้ไขเด็กที่ประพฤติผิดตามพระราชบัญญัติจัดตั้งและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 นั้นตั้งอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ดี การลงโทษแก่เด็กที่กระทำผิดด้วยการเจียน ซึ่งเป็นอำนาจของสถานพินิจที่จะใช้ลงโทษแก่เด็กที่ถูกกักกันในสถานพินิจตามระเบียบสถานพินิจและกฎกระทรวง พ.ศ. 2495 นั้นอาจจะไม่สอดคล้องกับมาตรา 37 ของอนุสัญญาสิทธิเด็ก เนื่องจากมาตรา 37 ระบุให้รัฐภาคีไม่ลงโทษหรือกระทำการในลักษณะที่โหดร้ายแก่เด็กผู้กระทำผิด

ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 เป็นรากฐานควบคุมแก้ไขเด็กผู้ประพฤติผิด พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้เป็นที่มาของ พรบ. จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ระบุให้ใช้การลงโทษด้วยการเจียนสามารถทำได้โดยถูกกฎหมาย 2 กรณี คือ การเปลี่ยนโทษปรับเป็นการเจียนต่อหน้าศาลไม่เกิน 12 ที และการกำหนดทัณฑ์ที่จะลงแก่เด็กที่อยู่ในการควบคุมของสถานพินิจหรือสำหรับงานคณะกรรมการพินิจและคุ้มครองเด็ก ด้วยการเจียนไม่เกิน 12 ทีเช่นเดียวกัน แต่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนฉบับปัจจุบัน ได้แก้ไขตัดทอน วิธีการลงโทษด้วยการเจียนให้เหลือเพียงสถานเดียว คือให้เป็น

¹ต่อไปนี้จะขอเรียกว่า พระราชบัญญัติเยาวชน พ.ศ. 2534

ไปตามมาตรา 38 และมาตรา 39 ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศิษย์อาชวนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีและครอบครัว พ.ศ. 2534 เท่านั้น โดยมีเหตุผลมาจากแนวคิดทางอาชญาวิทยาที่เป็นเหตุผลในการร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งและวิธีพิจารณาคดีอาชวนและครอบครัวฉบับใหม่ ได้เปลี่ยนแปลงแนวทางการปรับปรุงพฤติกรรมของเด็กจากแนวตั้งเดิมที่มีวัตถุประสงค์ในการลงโทษอย่างรุนแรง ซึ่งตรงข้ามกับแนวคิดทางอาชญาวิทยาการปรับปรุงพฤติกรรมเด็กผู้กระทำผิดในปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กที่ประพฤติดังด้วยวิธีการดูแล ช่วยเหลือ และเยียวยา พี่พู่เด็กผู้กระทำผิด

การเขียนเด็กนอกจากเป็นอันตรายต่อกาย และจิตใจของเด็กแล้ว ยังไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าเป็นวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กที่ถูกต้อง ดังนั้นแนวทางการลงโทษด้วยการเขียนตามมาตรา 39 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชน พ.ศ. 2534 เป็นการเขียนกรณีเดียวที่ยังเหลืออยู่จึงสมควรที่จะยกเลิกหรืออย่างน้อยก็ปรับเปลี่ยนระเบียบสถานพินิจและกฎกระทรวง พ.ศ. 2494 ให้สอดคล้องกับมาตรา 37 อนุสัญญาสิทธิเด็กในการลงโทษด้วยการเขียน ด้วยการแก้ไขมาตรา 38(3) พระราชบัญญัติศาลเยาวชนในการลงโทษด้วยการเขียนต้องได้รับอนุญาต จากผู้อำนวยการสถานพินิจและมีคณะกรรมการได้ส่วนข้อเท็จจริงประจำสถานพินิจแต่ละแห่ง ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลภายนอก ในลักษณะเดียวกับผู้พิพากษาสมทบ ให้ได้ส่วนความคิดของเด็กเสียก่อนว่า ได้ละเมิดกฎหมาย ประพฤติชั่ว หรือ กระทำผิดวินัยร้ายแรงเพียงใด ทั้งนี้เพื่อการลงโทษแก่เด็กให้เหมาะสมกับความคิด และบทบาทของคณะกรรมการได้ส่วนประจำสถานพินิจจะต้องสอดคล้องกับมาตรา 37 และมาตรา 40 อนุสัญญาสิทธิเด็ก โดยที่เจ้าพนักงานสถานพินิจ จะต้องพิสูจน์ให้คณะกรรมการเห็นว่าได้สั่งเขียนด้วยความจำเป็น ไม่มีเจตนาให้เด็กผู้กระทำผิดได้รับความทรมานหรือกระทำการในลักษณะโหดร้าย ใช้มนุษยธรรม หรือสร้างความอับอายแก่เด็ก

2. มาตรการเฉพาะในการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ถูกเอาเปรียบทางเพศ และถูกทำร้ายร่างกายทางเพศ ตามมาตรา 34 อนุสัญญาสิทธิเด็กเป็นมาตรการที่ขยายขอบเขตการคุ้มครองสิทธิเด็กในการละเมิดทางเพศให้กว้างขวางขึ้น เนื่องจากการคุ้มครองการละเมิดทางเพศที่มีต่อเด็กทุกกรณี

ในประเทศไทยในฐานะรัฐภาคีต้องสร้างมาตรการที่เหมาะสม ทั้งตามกฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศสอดคล้องกับระดับทวีภาคีและพหุภาคี เพื่อป้องกันการล่อลวงหรือบังคับให้เด็กกระทำความผิดทางเพศ การใช้เด็กในการค้าประเวณี หรือ กระทำการทางเพศอื่นใดที่ผิดกฎหมาย การใช้เด็กอย่างเอาเปรียบทางเพศในการแสดง การยั่วยุ โดยใช่

รังแกทางเพศตามกฎหมายที่มีอยู่ ไม่อาจแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเพียงพอ รวดเร็ว และเหมาะสม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วจนกฎหมายที่มีอยู่ตามไม่ทัน แสดงว่ามาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ถูกเอาเปรียบทางเพศ ได้โดยตรงจุด

เนื่องจากโครงสร้างและลักษณะเฉพาะของมาตรการกฎหมายข้างกระด้างเกิน ไปจนไม่อาจบังคับ หรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้โดยลำพัง จึงจำเป็นต้องอาศัยมาตรการทางสังคมอื่น ๆ เป็นมาตรการเสริมเพื่อปรับเปลี่ยนสภาพต้องอาศัยมาตรการทางสังคมอื่นๆ เป็น มาตรการเสริมเพื่อปรับเปลี่ยนสภาพความแข็งแรงต่างของมาตรการในกฎหมาย ให้เหมาะสมกับ การแก้ปัญหาดังกล่าวตามความเป็นจริงมากขึ้น โดยการนำเอาแนวคิดในกิจกรรม (Action Search) อันเป็นแนวคิดทางกฎหมายเชิงปฏิบัติแบบสหสาขา ที่เกี่ยวกับการป้องกันการเอาเปรียบ ทางเพศเด็ก หรือถูกทารุณรังแกทางเพศ ให้ได้ผลตามความเป็นจริง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. มาตรการเฉพาะในการคุ้มครองการเอาเปรียบทางเศรษฐกิจและการทำงานตามมาตรา 32 อนุสัญญาสิทธิเด็ก กำหนดให้รัฐมีมาตรการที่คุ้มครองเด็กจากอันตรายทางกายจิตใจ และสังคมของเด็ก นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมาย บริหาร สังคมและการศึกษาที่ต้องกำหนดอายุขั้นต่ำสุดสำหรับการว่าจ้างเข้าทำงาน กฎเกณฑ์ที่เหมาะสมเกี่ยวกับจำนวนชั่วโมง และสภาพการทำงาน รวมทั้งกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสม เพื่อทำให้มาตรา 32 บรรลุผล

การคุ้มครองแรงงานเด็กตามกฎหมายไทยและกฎหมายระหว่างประเทศมีแนวคิดที่ตรงกันว่า การจ้างเด็กที่มีอายุน้อยเกินไปเป็นผลเสียต่อเด็กและผลเสียต่องานที่ทำอยู่ด้วยซ้ำ อ้างที่ว่าประเทศไทยมีความจำเป็นต้องอนุญาตให้มีการจ้างแรงงานเด็กอายุน้อย เพราะคนชนบทของประเทศไทยมีฐานะยากจนไม่อาจเลี้ยงลูกได้ เด็กจึงจำเป็นต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันสมควรเป็นข้ออ้างที่ขัดต่อการพัฒนาสุขภาพของเด็กแต่ละคน และสร้างปัญหาแรงงาน ที่ขาดทักษะแก่ประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะการเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่อายุก่อน 15 ปี หมายความว่า เด็กจะไม่ได้รับการศึกษาภาคบังคับ เนื่องจากพระราชบัญญัติประถมศึกษากำหนดให้เด็กไทยจะต้องจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรืออายุ 15 ปี การเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนอายุ 15 ปี น่าจะสันนิษฐานได้ว่าเด็กไม่จบการศึกษาขั้นมูลฐาน อีกทั้งมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การแรงงานระหว่างประเทศที่เสนอให้ห้ามมาตรการอายุขั้นต่ำ 16 ปี เป็นหลักเกณฑ์เท่านั้นเป็นการสอดคล้องกับพระราชบัญญัติประถมศึกษาของประเทศไทยด้วย กล่าวคือ ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับกำหนดให้เด็กอายุ 8-15 ปี ต้องเข้าศึกษาในระดับประถมศึกษา ถ้าหากเด็กเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนจบชั้นประถมปีที่ 6 หรือก่อนอายุ 15 ปี จะเกิดผลเสียโดยรวมแก่ประเทศ เนื่องจากมีแรงงานที่ขาดการศึกษา และมีผลต่อเด็กในแง่สุขภาพอนามัย จิตใจ ที่สำคัญคือ เด็กขาดความรู้ความสามารถ ดังนั้นประเทศไทยในฐานะ ภาคนิสัญญาสิทธิเด็ก และภาคีองค์การแรงงานระหว่างประเทศ จึงควรมีมาตรการกำหนดอายุขั้นต่ำ ให้สอดคล้องกับประเทศต่าง ๆ และเป็นการสอดคล้องกับกฎหมายในฉบับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย